

Recenzii

îndrumar. Un nespecialist nu poate decide doar pe baza informațiilor prezentate și sumar discutate ce decizie să ia într-un caz concret, cu atât mai mult cu cât aspectele științifice ale problemelor invocate sunt mai complexe și, de asemenea, evoluează cu mare rapiditate. Nu acesta este scopul lucrării. Ca să luăm un singur exemplu, critica adusă conceptului de moarte cerebrală – la care a contribuit și semnatarul acestei recenzii – merită o problematizare mai largă și mai minuțioasă decât cea oferită aici, inclusiv din punct de vedere teologic, și, de asemenea, adusă la zi. Cu toate acestea, ar fi greu de crezut că, în urma lecturii argumentelor prezentate, un preot ar fi îndreptățit a pomeni la cei adormiți un pacient declarat în această stare. Evident, acest gen de literatură medicală de popularizare și problematizare morală este tot mai necesară pe măsură ce medicina trece de la tradiționala ei slujire a vieții, la încercarea de supunere a acesteia. Cu toții, producători și utilizatori ai ei, suntem responsabili dacă această evoluție este benefică sau nu, pentru viața aceasta și pentru cealaltă.

Prof. Dr. Sebastian Moldovan

Mircea Gelu Buta, *Bioetică și slujire creștină: analize-perspective-convingeri*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2017, ISBN 978-606-607-236-6, 294 p.

Doctorul Mirea Gelu Buta, profesor de Bioetică creștină la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, mult timp manager al Spitalului Județean de Urgență Bistrița și, în această calitate, organizatorul cunoscutului „Seminar Internațional de Medicină și Teologie” din același oraș, publică la editura arhiepiscopiei clujane, deși nu în „Bioetica”, seria consacrată a editurii, un volum conținând o culegere de studii de autor, cele mai multe dintre ele apărute inițial în alte publicații (volumele colective ale seminariilor bistrițene amintite, *Revista Română de Bioetică*, între timp defunctă, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai-Bioethica*, lunarul de cultură și spiritualitate *Tabor*, revista arhiepiscopiei *Renașterea*). Neavând o prefață, nu știm motivele republicării, nici criteriile selecției, însă inițiativa este oricum de salutat, un public mai numeros având ocazia să cunoască cercetările unuia liderii actuali ai bioeticii românești. Studiile sunt grupate tematic, în două secțiuni: „Provocările bioeticii creștine”, cuprinzând subiecte mai generale, la interfața dintre medicină și cadrele ei culturale și sociale, din trecut și de astăzi, în perspectiva credinței și tradiției creștine ortodoxe, și „Bioetică aplicată” (deși bioetica este considerată un tip de „etică aplicată” prin excelență), cuprinzând diverse subiecte mai particulare, din practica clinică, privind nașterea copiilor cu dizabilități, protetica și tentația „augmentării” naturii umane, transplantul de organe, bolile terminale și îngrijirile paliative, moartea și definirea ei, relația dintre secular și religios în ocrotirea socială). Scrisul cărții este elegant, bine argumentat, cu referințe culturale și teologice excelente, etalând, în plus, cunoștințele medicale sigure ale unui profesionist.

Autorul este un bun cunoscător al literaturii bioetice internaționale și naționale (din care nu ezită să citeze), cu care se află, adeseori, într-un dialog de la distanță (probabil provocat, în unele cazuri, de dialogul apropiat din timpul simpozioanelor de bioetică). Un exemplu, explicit de data aceasta, este „Postmodernismul în bioetică. O propunere de dialog cu Denis Müller”, în care pledoaria cunoscutului teolog și etician protestant elvețian pentru o „secularizare deschisă” alterității epistemologice și morale – prin care acesta critică

Recenzii

„închiderea” pe poziții creștine tradiționaliste ale unor bieticieni precum H.T. Engelhardt și C. Delkeskamp-Hayes – îi se răspunde cu observația că o asemenea deschidere însăși tinde să se închidă sau, folosind un termen hegelian, să se înstrăineze față de orice fidelitate axiologică (p. 33-37, aici p. 37; probabil *alienare* ar fi un termen mai fidel ideii de îndepărtare de *propria* identitate; un alt termen care ar merita înlocuit este cel de „copac” pentru cei din Eden, p. 198, cu cel de „pom”, fiind vorba de arbori cu fructe comestibile). În privința temelor aprinse ale bioeticii, autorul adoptă pozițiile clasice ale Bisericii, ca și cele ale tradiției umaniste în medicină, orientate „pentru viață”, dar cu atenție pentru multiplele aspecte ale realităților clinice (e.g., p. 229) și pledând mereu pentru o practică medicală în duh autentic creștin (p. 121-124; 140-143; 232-240). În cazul unui subiect precum „moartea cerebrală”, considerat neproblematic de medicina standard, predominantă, autorul se arată prudent; admite controversa științifică și rezervele teologice, dar nu exprimă o poziție personală. În discutarea chestiunii, constatăm o răspândită confuzie între *definiția* morții, *criteriile* necesare și suficiente pentru stabilirea acesteia și *testele clinice* pentru diagnosticarea ei, confuzie a cărei clarificare ar fi de dorit (p. 206-9; tabelul 1 conține testele clinice, criteriul fiind încetarea definitivă a activității cerebrale). De citit și recitit cu atenție, volumul de față, ca și volumul precedent *Bioetica între mărturisire și secularizare*, apărut în 2008, reprezintă o piesă de referință în literatura bioetică românească de profesiune spirituală creștină.

Prof. Dr. Sebastian Moldovan

Beatrice Ioan, Vasile Astărăstoae (editori), *Dileme etice la finalul vieții*, Editura Polirom, Iași, 2013, ISBN 978-973-46-3551-1, 247 p.

La Universitatea de Medicină și Farmacie „Gr. T. Popa” din Iași s-a desfășurat între anii 2010 și 2013 programul „Studii postdoctorale în domeniul eticii politicilor de sănătate”, probabil cea mai amplă cercetare de etica sănătății publice și bioetică de până acum din țara noastră. Pe lângă numeroase articole și simpozioane, rezultatele cercetărilor respective s-au materializat și în trei volume publicate la aceeași editură, în același an, printre care se află și volumul colectiv prezentat aici (celelalte două sunt: Liviu Oprea, Cristina Gavrilovici, Mihaela Vicol, Vasile Astărăstoae, ed., *Relația medic-pacient*; Liviu Oprea, Cristina Gavrilovici, Teodora Manea, Vasile Astărăstoae, ed., *La drum cu Hipocrate: migrația medicilor din România*). O prezentare târzie, justificată însă de importanța și actualitatea volumului nu numai pentru, evident, perenitatea subiectului, ci și pentru fenomenul tot mai constatabil al îmbătrânirii populației, ceea ce face ca finalul vieții să ocupe o parte tot mai semnificativă în ansamblul serviciilor medicale. Autorii capitolelor sunt membrii unuia dintre grupele de cercetare din cadrul proiectului post-doctoral respectiv, un grup interdisciplinar format din medici, juriști, sociologi, psihologi, filosofi și un teolog, anume Părintele Gabriel Roman din Iași. Cele 15 capitole ale volumului sunt grupate în patru părți: „O abordare gnoseologică a morții și finalului vieții”, „Finalul vieții – între eficiența actului terapeutic și trăirile personale”, „Deciziile privind tratamentul medical în stările terminale”, „Transplantul de organe”. Le voi trece în revistă, pe scurt, în ordine inversă. Includerea problematicii transplantului (TO) în tematica volumului ține cont, probabil, de faptul că reprezintă soluția de ultimă instanță a unor suferințe altminteri terminale, ca și de rolul pe care îl joacă